

בירור שיטת ה"ט"ז בדין טלטול מן הצד

ימין בן הרוש

בסי' שח, סע' כז פסק המחבר שקליפין שאינם ראויים למאכל בהמה

אסור לטלטלם אלא מנער את הטבלא והם נופלים. וכתב המ"ב בס"ק קטו דטעם ההיתר "כיון דלא מטלטלו בידיים". והט"ז בסקי"ח מחדש "דה"ה אם מעבירים ע"י דבר אחר כגון שהוא מגרר אותם ע"י סכין מן המפה דמותר דהו"ל טלטול מן הצד ומותר".

והנה גבי מת המוטל בחמה כתב המחבר בסי' שיא סע' א: "דמטלטלו

מחמה לצל באותו רשות ע"י ככר או תינוק ואם אין לו ככר או תינוק לא יטלטלנו כלל אפילו להפכו ממטה למטה, דטלטול מן הצד שמיה טלטול". וכתב שם הט"ז בסק"ב דנראה דאסור לדחוף ע"י קנה דבר שהוא מוקצה. וראיה ממ"ש בסי' תמו סע' ג, עכ"ל. והקשה עליו הבאר היטב בסי' שח סקל"ד, דשני פסקי הט"ז קשיין אהדדי, בסי' שח פסק הט"ז להתיר דחיפת מוקצה ע"י סכין או דבר אחר ובסי' שיא אסור לדחוף מוקצה ע"י קנה? והמ"ב בסי' שיא סק"ו מיישב בפשטות את קושיית הבאר היטב, שבסי' שח הטלטול הוא לצורך דבר המותר, דהיינו שצריך להשתמש בשולחן, ובסי' שיא הטלטול הוא לצורך דבר האסור, דהיינו המת. ולכל הפוסקים טלטול מן הצד לצורך דבר המותר - מותר, ולצורך דבר האסור - אסור.

ומעתה קשה מדוע לא יישב הבאר היטב את דברי הט"ז כמ"ב שתירוצו

פשוט עד מאד? ונראה ששורש מחלוקתם יתברר בהלכות חמץ, שמשם הביא הט"ז ראיה לאסור דחיפה ע"י קנה. וראיתו ממ"ש המחבר בסי' תמו סע' ג דחמץ של נכרי שנתגלגל לרשות ישראל ה"ז דוחפו בקנה, ואם היה בשבת או ביו"ט כופה עליו כלי. וכתב ע"ז הט"ז בסק"ו "דהוי כמטלטל מן הצד ושמיה טלטול כמ"ש סי' שיא ס"א. והקשה שם הבאר היטב בסק"ה שהט"ז כאן סותר את דבריו מסי' שח "דשם פסק דמותר לגרר דבר מוקצה ע"י סכין מן המפה". ונראה דע"כ שהבאר היטב הבין שדחיפת חמץ בקנה הוי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר.

דהנה בפסחים ו, ע"א: "אמר ר' יהודה אמר רב המוצא חמץ בביתו

ביו"ט כופה עליו את הכלי". וכתבו התוס' "אע"ג דאיכא למ"ד בפ' כירה אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל איכא לאוקמי בצריך למקומו אי נמי הכא שרי משום דילמא אתי למיכליה". ואמר הקובץ שעורים על התוס' "לכאורה היה אפשר לומר דטלטול הכלי הרי אינו לצורך החמץ אלא לצורך האדם להשמר מחשש תקלה ואדם הוא דבר הניטל", משמע א"כ מדברי

הקובץ שטלטול לצורך האדם, כדי שלא יכשל באיסור, הוי לצורך דבר המותר, ולפ"ז אפשר לומר שהבאר היטב הבין כמו הקובץ שטלטול החמץ הוא לצורך דבר המותר, ומותר. אבל הט"ז ס"ל דמתוך שהתוס' לא תירצו הכי אין זה כלצורך דבר המותר. ומיהו נראה דאפשר לתרץ את הט"ז אפילו אליבא דהקובץ, מהא דמצאנו בגמ' בליצה כא ע"ב, שר' אחא בר יעקב אסר להזמין את הנכרי אפילו בשבת משום שיורי כוסות. והקשו בגמ' ולטלטינהו אגב כסא דהוא טלטול מן הצד, ותירצו דשאני הכא דאסור בהנאה. ומסביר רש"י ד"ה: הכא איסורי הנאה נינהו - ומקצה טפי. ועפ"ז מיושבים דברי הט"ז דהרי חמץ אסור בהנאה, ולכן אסור לדחפו בקנה, ואפילו שזה טלטול מן הצד לצורך דבר המותר.